

TrygFonden

DANSK SVØMMEUNION

Nye veje til svømmeundervisning i skolen

Alle SKAL lære at SVØMME

Status på svømme-
undervisning i folkeskolen

Udgiver: Dansk Svømmeunion og Trygfonden

Indhold udarbejdet af:

Forsknings- og Innovationscenter for Idræt, Bevægelse og Læring,
UCL Erhvervsakademi og Professionshøjskole og Syddansk Universitet

Josephine Kvejborg Rasmussen
Lars Breum Christiansen
Thomas Skovgaard

Billedredaktion: Tobias Marling, Dansk Svømmeunion

Udgivet: 2019

ISBN: 978-87-93704-09-1

Fotos: Michael Vienø, Henrik Majdal Kaarsholm og Jesper Westley.
Forsidefoto: Jesper Westley

© Dansk Svømmeunion og Trygfonden

Vi skaber glæde og styrker trygheden der, hvor mennesker og vand mødes. Vi sætter fokus på vandkompetencer, så du kan redde dig selv og andre. Og vi hepper på alle Danmarks vandhunde - fra nybegynderne til dem, der jagter medaljer. Spring ud i det på respektforvand.dk.

Status på svømme- undervisning i folkeskolen

INDHOLD

- 5 Forord
- 6 Indledning
- 9 Hvor mange kommuner tilbyder skolesvømning?
- 12 Hvordan er svømmeundervisningen organiseret?
- 17 Hvor ofte har skoleeleverne svømmeundervisning?
- 19 På hvilke klassetrin tilbydes svømmeundervisning?
- 23 Hvem underviser eleverne?
- 27 Hvilke krav stiller kommunerne til underviserne og sikkerheden?
- 30 Hvor foregår svømmeundervisningen og hvordan kommer eleverne derhen?
- 32 Undersøgelsens resultater – i punktform
- 35 Undersøgelsens metoder
- 38 Referencer
- 39 Noter

Ambitionen er at skabe et bedre grundlag for, at alle børn opnår basale svømmefærdigheder tidligt i livet.

FORORD

I Danmark er vi så heldige, at vi er omgivet af vand og aldrig har langt til havet. Derfor synes de fleste danskere også, at det er vigtigt at kunne svømme. Det er en grundlæggende færdighed vi skal lære tidligt i livet, ligesom vi skal lære at cykle.

Alligevel viser undersøgelser, at hvert andet barn i alderen 7-14 år enten ikke kan svømme eller må betegnes som en usikker svømmer, og at omkring hvert femte barn i dag ikke modtager svømmeundervisning i skolen.

Dansk Svømmeunion og Trygfonden har en ambition om at 'Alle skal lære at svømme' og søsatte derfor

i 2015 det flerårige projekt 'Alle skal lære at svømme'. Projektet er gennemført i samarbejde med Dansk Skoleidræt og Danmarks Idrætsforbund. Forsknings- og Innovationscenter for Idræt, Bevægelse og Læring har fungeret som udviklings- og evalueringspartner.

Formålet er blandt andet at sætte fokus på vigtigheden af at lære at svømme og styrke skolesvømmeundervisningens status, faglighed og vilkår, så der skabes et bedre grundlag for at alle børn opnår basale svømmefærdigheder i en tidlig alder.

Dansk Svømmeunion og Trygfonden

INDLEDNING

Undersøgelsen gør status for svømmeundervisningen i den danske folkeskole – blandt andet i forhold til, hvordan skolesvømning er organiseret i de danske kommuner. Undersøgelsen følger op på dele af rapporten *Svømning i den danske folkeskole* (Skovgaard m.fl., 2012). Der henvises undervejs til resultaterne fra 2012 med det formål at beskrive udviklinger siden da. Undersøgelsen er afgrænset til svømmeundervisning i folkeskolen. Ambitionen er at bidrage med viden, der kan kvalificere fremtidige beslutninger på skolesvømningsområdet og inspirere til refleksion og nytænkning af folkeskolens organisering af svømmeundervisningen.

Rapporten tager fat på syv særskilte emner vedrørende skolesvømningens status. Herunder hvor mange kommuner, der tilbyder svømmeundervisning i vand,

hvor ofte eleverne har svømmeundervisning, og hvem der står for undervisningen. Det er nogle af de spørgsmål, som bliver behandlet ud fra dels en landsdækkende spørgeskemaundersøgelse og dels en række interviews med repræsentanter fra tre udvalgte kommuner, hvor svømmeundervisningen er organiseret forskelligt. Spørgeskemaundersøgelsen er besvaret af 81 ud af 98 danske kommuner, og giver et indblik i forhold vedrørende gennemførelsen af skolesvømningen (læs mere om undersøgelsens metoder s. 35-37). Interviewene fra de tre udvalgte kommuner giver dybere indsigt i, hvilke overvejelser og erfaringer, der ligger til grund for at tilrettelægge svømmeundervisningen på forskellige måder (jf. figur 1).

OVERSIGT OVER SVØMMEUNDERVISNINGEN I TRE UDVALGTE KOMMUNER

	KOMMUNE A	KOMMUNE B	KOMMUNE C
Organisering	Svømmeundervisningen er organiseret som et partnerskab med en svømmeklub.	Seks centrale svømmelærere er ansat af kommunen til at planlægge, afholde og evaluere undervisningen.	Skolerne er hver især ansvarlige for at forestå svømmeundervisningen, mens kommunen koordinerer administrative forhold.
Organisering af undervisningen er indført i år	2011	2000	2012
Sted for undervisning	En svømmehal i kommunen samt en uges undervisning ved stranden.	Fire svømmehaller i kommunen.	To svømmehaller i kommunen.
Transport	Størstedelen af eleverne transporteres i bus. Eleverne fra en enkelt skole går til og fra svømmehallen.	Eleverne transporteres i bus.	Eleverne transporteres i bus.
Struktur	Et skoleår med en ugentlig undervisningsgang.	Et skoleår med en ugentlig undervisningsgang.	Et år, enten et skoleår eller et halenderår, med en ugentlig undervisningsgang.
Klassetrin	2. klasse	4. eller 5. klasse	3., 4. eller 5. klasse - eller to halvår fordelt på to klassetrin.
Undervisere	Svømmeklubbens instruktører underviser eleverne mens pædagoger understøtter eleverne og undervisningen.	De centrale svømmelærere varetager svømmeundervisningen i samarbejde med svømmelærere fra skolerne.	Svømmelærere fra skolerne underviser eleverne.
Krav til undviserne	Svømmeklubbens instruktører skal have Svømningens Grunduddannelse ¹ , gyldig bassinlivredderprøve og gerne tre års erfaring som instruktør i en svømmeklub. Hvert år inden skolestart mødes svømmeklubbens instruktører og skolernes pædagoger til en fælles kursusdag.	Der er samme krav til de centrale svømmelærere og svømmelærerne fra skolerne. De skal alle være uddannet svømmelærer eller have tilsvarende kompetencer og gennemføre et sikkerhedskursus hver andet år.	Svømmelærerne skal være uddannet svømmelærere og have en gyldig bassinlivredderprøve der fornyes årligt.
Ansvarsområder	En kommunal idrætskonsulent er ansvarlig for bestilling af bustransport. Indskolingslederen på en udvalgt skole i kommunen er ansvarlig for at kommunikere med lederne fra de andre skoler, eksempelvis angående ønsker til haltider. Indskolingslederen koordinerer haltiderne i samarbejde med den daglige leder af skolesvømningen. Den daglige leder af skolesvømningen fra svømmeklubben ansætter og uddanner svømmeinstruktørerne.	En af kommunens skoler er udvalgt som administrationssted for koordinering af svømmeundervisningen. Skolelederen er ansvarlig for bestilling af bustransport, haltider og modtager ønsker om svømmetider fra de andre skoleledere. Skolelederen står for ansættelse af de seks centrale svømmelærere.	En kommunal medarbejder modtager ønsker om svømmetider fra skolelederne og bestiller bustransport og haltider. Den kommunale medarbejder monitorerer hvilke lærere, der har en gyldig bassinlivredderprøve og sørger for at sende nyheder og information om svømmeundervisningen ud til skolelederne.

FIGUR 1: Organisering af svømmeundervisningen i tre udvalgte kommuner.

A photograph of two young girls in a swimming pool. They are both wearing pink swimming goggles and swimsuits. The girl in the foreground is wearing a black swimsuit with pink and blue trim and a blue swim cap. The girl behind her is wearing a blue swimsuit. They are both smiling and looking towards the camera. The water is clear blue with some ripples.

79% af de undersøgte kommuner
tilbyder svømmeundervisning til alle elever
i løbet af deres grundskoleforløb.

HVOR MANGE KOMMUNER TILBYDER SVØMMEUNDERVISNING?

64 kommuner (79%) tilbyder svømmeundervisning til alle elever i løbet af deres grundskoleforløb (jf. tabel 1). I undersøgelsen fra 2012 gjorde det sig gældende for 63 kommuner – hvilket i den sammenhæng svarede til 88% af de deltagende kommunale enheder (Skovgaard m.fl., 2012). I fem kommuner (6%) modtager eleverne på nogle – men altså ikke alle – kommunale skoler svømmeundervisning. I 2012 gjaldt det for tre kommuner (4%). I fire kommuner (5%) tilbyder ingen af kommunens skoler svømmeundervisning. I 2012 var det tilfældet i seks kommuner (8%) (Skovgaard m.fl., 2012). Der kan altså konstateres en forskel i an-

delen af kommuner, hvor alle skoler tilbyder svømmeundervisning (fra 88% i 2012 til 79% i 2018). Her skal der dog være opmærksomhed på, at undersøgelserne fra 2012 og 2018 ikke direkte kan sammenlignes. Der er således forskel på, hvor mange af landets kommuner, og præcist hvilke, der svarede i de to spørgerunder.

Af de fire kommuner, der ikke tilbyder eleverne svømmeundervisning, angiver tre kommuner, at en årsag hertil er økonomiske prioriteringer. To kommuner oplever, at transporttiden er for lang i forhold til den effektive tid eleverne modtager undervisning i vand, mens en kommune oplever, at det er svært at finde kvalificerede svømmeundervisere til at varetage undervisningen. Ingen af kommunerne oplever, at det er vanskeligt at leve op til sikkerhedskravene.

I de fem kommuner, hvor nogle af eleverne har svømmeundervisning, er der forskellige årsager til, at ikke alle elever tilbydes svømmeundervisning. I tre kommuner er transporttiden til nærmeste svømmehal for nogle skoler for lang i forhold til den effektive tid i vand. I de tilfælde er den enkelte skoles afstand til det sted, hvor svømmeundervisningen finder sted, afgørende for, om eleverne har svømmeundervisning eller ej. I én kommune er der mangel på kvalificerede undervisere. Her er den enkelte skoles mulighed for selv

	KOMMUNER	PROCENT
Alle elever tilbydes svømmeundervisning	64	79%
Nogle elever tilbydes svømmeundervisning	5	6%
Ved ikke hvor mange elever der tilbydes svømmeundervisning	8	10%
Ingen elever tilbydes svømmeundervisning	4	5%
I alt	81	100%

TABEL 1: Andel af kommunernes folkeskoleelever, der har svømmeundervisning i vand, n=81

at sørge for kvalificerede undervisere afgørende for, om der tilbydes svømmeundervisning. I en anden kommune er økonomiske besparelser årsagen til, at kun nogle skoler tilbyder svømmeundervisning. Tre kommuner angiver, at den enkelte skoles økonomiske prioritering er afgørende for, om skolerne tilbyder svømmeundervisning. Ingen af kommunerne angiver, at det skyldes udfordringer i forhold til at leve op til sikkerhedskrav i forbindelse med svømmeundervisningen.

FÆLLES MÅL

De ni kommuner, hvor ingen eller kun nogle elever modtager svømmeundervisning, giver udtryk for, at de har svært ved at leve op til Fælles Mål². Ifølge de vejledende færdighedsmaal for vandaktiviteter skal elever efter 5. klasse kunne sikre sig selv i vand, begå sig ansvarligt i og på vand og kunne udføre bjærgnings- og redningsteknikker (Undervisningsministeriet, u. å.). To af de ni kommuner nævner direkte, at de ikke er i stand til at leve op til Fælles Mål. Andre kommuner beskriver, at de fleste skoler i kommunen lever op til målene, eller at det er skoleledernes ansvar at sikre, at undervisningen lever op til Fælles Mål.

PLANER OM AT FJERNE SVØMMEUNDERVISNING

En enkelt kommune har aktuelle planer om at nedlægge svømmeundervisningen. Begrundelsen herfor er økonomiske besparelser. Sammenlignet med 2012 angav fem kommuner, at de havde planer om at spare svømmeundervisningen væk. 69 kommuner (90%) har ikke planer herom, hvilket i 2012 gjorde sig gældende for 53 kommuner (80%) (Skovgaard m.fl., 2012). Fem kommuner angiver, at de ikke ved, hvorvidt der er planer om at nedlægge svømmeundervisningen.

HVORDAN ER SVØMME- UNDERVISNINGEN ORGANISERET?

I 13 kommuner er svømmeundervisningen centralt organiseret af kommunen (jf. tabel 2). Det vil sige, at kommunen har ansat svømmelærere til at varetage svømmeundervisningen, og at kommunen dækker udgifter til transport og halleje. I omkring halvdelen af kommunerne er svømmeundervisningen delvist centralt organiseret af kommunen, således at skolerne er ansvarlige for ansættelse af undervisere, der planlægger undervisningens indhold, mens kommunen bidrager med fx booking og finansiering af transport og halleje.

I hver tredje kommune er svømmeundervisningen decentralt organiseret. Skolerne har således hele ansvaret for ansættelse af undervisere, planlægning og gennemførelse af svømmeundervisningen, og afholdelse af udgifter til transport og halleje. I 2012 angav 21%, at svømmeundervisningen var decentral organiseret (Skovgaard m.fl., 2012). Hvis de to stikprøver fra 2012 og 2018 er repræsentative, er der en stigning i antallet af kommuner, hvor svømmeundervisningen er decentralt placeret hos de enkelte skoler. Her skal der igen gøres opmærksom på, at de to undersøgelser fra 2012 og 2018 ikke direkte kan sammenlignes. Der er således forskel på, hvor mange af landets kommuner, og præcist hvilke, der svarede i de to spørgerunder.

ORGANISERING AF SVØMMEUNDERVISNINGEN

	KOMMUNER	PROCENT
Svømmeundervisningen er organiseret af kommunen: Kommunen har ansat centrale svømmelærere, der har ansvar for planlægning og udførelse af svømmeundervisningen - eventuelt i samarbejde med skolernes egne svømmelærere og/eller pædagoger. Kommunen dækker udgifter til transport og leje af svømmehaller og hjælper til med skemaplanlægning i forhold til booking af svømmehaller.	13	17%
Svømmeundervisningen er delvist organiseret af kommunen: Ansvaret for planlægning og udførelse af selve svømmeundervisningen ligger hos den enkelte skole. Kommunen dækker eller bidrager økonomisk til eksempelvis transportudgifter, udgifter til leje af svømmehal og hjælper eventuelt til i forhold til booking af svømmehaller.	38	49%
Svømmeundervisningen er decentralt organiseret: Ansvaret for planlægning og udførelse af svømmeundervisningen ligger hos den enkelte skole. Skolerne dækker selv transportudgifter. Leje af svømmehal betales enten af skolerne eller af kommunen. Kommunen er eventuelt behjælpelig med booking af svømmehaller.	26	34%
I alt	77	100%

TABEL 2: Organisering af svømmeundervisningen i de kommuner hvor alle eller nogle elever modtager svømmeundervisning, n=77

INDBLIK FRA TRE KOMMUNER HVOR SVØMMEUNDERVISNINGEN ER HELT ELLER DELVIST ORGANISERET AF KOMMUNEN

I de tre udvalgte kommuner (A, B og C) er svømmeundervisningen helt eller delvist organiseret af kommunen. De tre kommuner dækker udgifter til transport og halleje, mens det er forskelligt, hvem der er ansvarlig for svømmeundervisningens indhold. I alle tre kommuner er der truffet en politisk beslutning om, at samtlige folkeskoler i kommunen skal tilbyde svømmeundervisning. Skolerne kan dermed ikke selv bestemme, om de vil tilbyde eleverne svømmeundervisning. Ifølge en tidligere skoleleder fra Kommune B er svømning et skolefag som alle andre, men forskellen er, at svømmehallen er et dyrt faglokale, der kræver særlige ressourcer. Ifølge den tidligere skoleleder er en af fordelene ved den centrale organisering af svømmeundervisningen, at skolerne ikke selv skal tage stilling til om de vil prioritere økonomi til svømmeundervisning:

"Det synes jeg er en meget stor fordel – at [svømmeundervisningen] ligger et sted og er en del af et koncept, så [skolerne] bare skal ryste ud med børnene og lærerne og ikke selv skal tage stilling til om de vil det – eller bruge penge til det eller ikke. Jeg synes det er formidabelt, at det ikke er til diskussion – og det skal ikke være til diskussion om skolerne vil det. Det er jo et politisk ansvar." (Tidligere skoleleder, Kommune B)

En skoleleder fra kommune C understreger, at svømmeundervisningen er en tvungen opgave og uddyber, at pågældende tidligere var af den holdning, at svømmeundervisningen var for dyrt et fag at tilbyde, når der var andet på skoleområdet, der ikke var råd til. I dag mener skolelederen, at der i højere grad bør fokuseres på, hvordan svømmeundervisningen gennemføres på den mest effektive måde:

"Nu er det jo ikke et valg. Det er en skal-opgave. Men jeg har da før, i mange sammenhænge, når man skal pege på besparelsesområder... så er det let lige præcis at pege på det her område. Men den diskussion er fjernet fra skolerne, fordi der er nogen der har besluttet det. Så lad os lade være med at diskutere det og hellere få det effektueret". (Skoleleder, Kommune C)

Ifølge den interviewede idrætskonsulent i Kommune A er en fordel ved den centrale organisering, at alle børn tilbydes svømmeundervisning. Konsulenten anser det for nødvendigt at have svømmeundervisning i folkeskolen, hvis man vil sikre, at alle børn bliver introduceret til svømning. Derudover er pågældende af den opfattelse, at Kommune A som kystnær kommune har en særlig forpligtelse til at lære eleverne at svømme.

I de tre kommuner understøtter den kommunale forvaltning svømmeundervisningen ved at koordinere og dække udgifter til transport og halleje. Den interviewede skoleleder fra Kommune C ser det som en klar fordel, da det letter skolernes arbejde i forbindelse med svømmeundervisningen:

"[Svømmeundervisningen] er organiseret centralt så jeg kan nøjes med at koncentrere mig om det, der er vores kerneopgave: Nemlig selve undervisningen og hvordan det gøres bedst" (Skoleleder, Kommune C).

Den kommunale medarbejder fra Kommune C mener også, at det er en fordel, at svømmeundervisningen er organiseret af kommunen, fordi det skaber lige muligheder for skolerne i forhold til at kunne tilbyde eleverne svømmeundervisning. Samtidig sparer det skolerne tid:

"Så er der én, der sidder med det, i stedet for at hver enkelt skole skal sidde og holde øje med det. Det synes jeg egentlig giver en god helhed" (Kommunal medarbejder, Kommune C)

Selvom svømmeundervisningen i alle tre kommuner er centralt organiseret, koordineres de administrative opgaver i forbindelse med svømmeundervisningen forskelligt (jf. figur 1).

I Kommune B og C varetages alle administrative opgaver i forbindelse med svømmeundervisningen af den samme person: henholdsvis en skoleleder på en udvalgt skole eller en kommunal medarbejder. I Kommune A varetages forskellige administrative opgaver af forskellige personer ud fra et princip om at lade folk gøre det de er bedst til:

"Jeg synes det er et eksempel på at lade folk gøre det de er bedst til. Det synes jeg i virkeligheden er hele humlen i modellen." [Indskolingsleder, Kommune A]

I Kommune A og B varetages kontakten til skolerne af en skoleleder eller afdelingsleder på en udvalgt skole i kommunen. I Kommune A mødes indskolingsledere og SFO-ledere 4-5 gange årligt på netværksmøder, hvor indskolingslederen fra den koordinerende skole kan bringe relevante emner vedrørende svømmeundervisningen på banen. Indskolingslederen fra Kommune A fremhæver, at det er en fordel, at svømmeklubben ikke skal koordinere kontakten mellem skolerne, da svømmeklubben er en ekstern partner, som kan have svært ved at påtage sig en styrende rolle overfor skolerne:

"Jeg tror det letter lidt for svømmeklubben, at de ikke skal lave den logistiske del. Noget af det, der også kan ligge i den er, at de jo også er en ekstern partner, så hvor meget kan de stå fast ... Fordi, de har jo ikke nogen ledelsesret eller muligheder for at kunne insistere så fast. Så på den måde er det jo meget fint at have [en skole i den rolle]." [Indskolingsleder, Kommune A]

Hos Kommune C er en kommunal medarbejder ansvarlig for logistikarbejdet. Skolelederen fra Kommune C fremhæver, at det er en fordel, at planlægningen foregår i kommunen, fordi svømmeundervisningen går på tværs af alle kommunens folkeskoler:

"[Svømmeundervisningen] skal styres centralt fra, fordi det skal passe ind i rigtigt mange skolars planlægning." [Skoleleder, Kommune C]

PARTNERSKAB MED EN SVØMMEKLUB

Tabel 3 viser, at 13 kommuner (18%) samarbejder med en svømmeklub omkring skolesvømningen, og at en enkelt kommune har planer herom. 16 kommuner (22%) kan se en mulighed i at lade en svømmeklub varetage skolesvømningen, mens 29 kommuner (39%) ikke anser det for en mulighed. I 2012 havde få kommuner et formelt partnerskab med en svømmeklub. På samme tidspunkt angav to kommuner (3%), at de havde planer om at lade en svømmeklub eller andre varetage svømmeundervisningen, mens 54 kommuner (82%) ikke havde planer herom. To kommuner havde et samarbejde med en svømmeklub omkring uddannelse og kompetenceudvikling af svømmelærerne, én kommune oplyste om et kuldsejlet forsøg på at samarbejde med en svømmeklub, mens en anden kommune efterspurgte andre kommuners erfaringer hermed (Skovgaard m.fl., 2012). Generelt var flertallet af kommuner i 2012 ikke særlig orienteret mod muligheder for at lade en svømmeklub varetage skolesvømningen.

HAR KOMMUNEN AKTUELLE PLANER OM, AT EN SVØMMEKLUB SKAL VARETAGE SVØMMEUNDERVISNINGEN?

	KOMMUNER	PROCENT
Ja	1	1%
Nej, men kommunen kan se muligheder i at lade svømmeklubber varetage svømmeundervisningen.	16	22%
Nej, kommunen kan ikke se muligheder i at lade svømmeklubber varetage svømmeundervisningen.	29	39%
Ved ikke	15	20%
Der er allerede et samarbejde med en svømmeklub	13	18%
I alt	74	100%

TABEL 3: Svømmeklub som varetager af svømmeundervisningen, n= 74

Indstillingen til at lade en svømmeklub varetage svømmeundervisningen synes at være ændret siden da. Relativt mange kommuner (41%) har nu enten et samarbejde med en svømmeklub, har planer herom eller kan se muligheder heri (tabel 3). Det kan skyldes perspektivet om Den åbne skole³, der blev indført med den seneste folkeskolereform, som foreskriver, at skolerne skal samarbejde med eksempelvis idrætsforeninger.

I Kommune A har en svømmeklub det faglige ansvar i forbindelse med undervisningen. Instruktørerne fra klubben tilrettelægger og udfører undervisningen, mens pædagoger fra de enkelte skoler har det pædagogiske ansvar. Udover at svømmeklubbens instruktører besidder en høj svømmefaglighed, giver kommunen udtryk for, at partnerskabet også har andre fordele. Eksempelvis kan det indfri kravet om Den åbne skole, få flere svømmere til fritidssvømning og understøtte svømmeklubbens talentarbejde.

Et velfungerende partnerskab mellem kommune, skole og svømmeklub kræver, at svømmeklubben forpligter sig til at løfte opgaven. Ifølge den kommunale idrætskonsulent skal der en forholdsvis stor svømmeklub til for at løfte opgaven. Dette bl.a. for at sikre solid drift og kontinuitet i svømmeundervisningen. Det kræver bl.a., at svømmeklubben har en medarbejder, der kan stå for det koordinerende arbejde. Derudover skal svømmeklubben kunne rekruttere velkvalificerede svømmeinstruktører og afløsere. En udfordring i den forbindelse kan være at skaffe instruktører til opgaven, fordi jobbet er på deltid i dagtimerne.

Der kan læses mere om *Partnerskaber om skolesvømning* i delrapporten *Nye veje til svømmeundervisning i skolen, Alle skal lære at svømme, Partnerskaber om svømning* (Junggren m.fl., 2018b).

HVOR OFTE HAR ELEVERNE SVØMMEUNDERVISNING?

Af tabel 4 ses det, at 34 kommuner (45%) tilbyder svømmeundervisning én gang ugentligt i et år, mens 12 kommuner (16%) har svømmeundervisning én gang ugentligt i et halvt år. 17 kommuner (23%) angiver, at svømmeundervisningen enten tilbydes halvårligt eller helårligt med én ugentlig undervisningsgang. Flere af disse kommuner uddyber, at nogle skoler har svømmeundervisning i et halvt år, i stedet for et helt år, men til gengæld med længere tid i vandet pr. lektion:

"Det er op til den enkelte skole at planlægge undervisningen. Det vil sige, at nogen skoler vælger dobbeltlektioner halvårligt, hvorimod andre skoler vælger én lektion helårligt." (Bemærkning fra åbent spørgsmål i survey)

I tre kommuner er svømmeundervisningen organiseret som korte forløb på 4-6 uger med flere ugentlige undervisningsgange (jf. tabel 4). I syv kommuner er svømmeundervisningen struktureret på andre måder. Bl.a. beskriver en kommune, at svømmeundervisningen er organiseret som et kort forløb på en uge, med ca. to timers vandaktiviteter dagligt.

Der kan læses mere om korte undervisningsforløb i svømning i rapporten *Nye veje til svømmeundervisning i skolen, Alle skal lære at svømme, Komprimerede skole-svømningforløb* (Jeppesen m.fl., 2018b).

SVØMMEUNDERVISNING – FORLØBETS VARIGHED OG FREKVENNS

	KOMMUNER	PROCENT
Svømmeundervisning helårligt med én undervisningsgang pr. uge.	34	45%
Svømmeundervisning halvårligt med én undervisningsgang pr. uge.	12	16%
Svømmeundervisning hel- eller halvårligt med én undervisningsgang pr. uge.	17	23%
Svømmeundervisning i en kort periode (4-8 uger) med to eller flere undervisningsgange pr. uge.	3	4%
Svømmeundervisning hel- eller halvårligt med én undervisningsgang pr. uge og/eller i en kort periode (4-8 uger) med to eller flere undervisningsgange pr. uge.	2	3%
Andet	7	9%
I alt	75	100%

TABEL 4:

Forløbsvarighed og frekvens. Respondenterne har kunne vælge flere svarmuligheder, n=75.

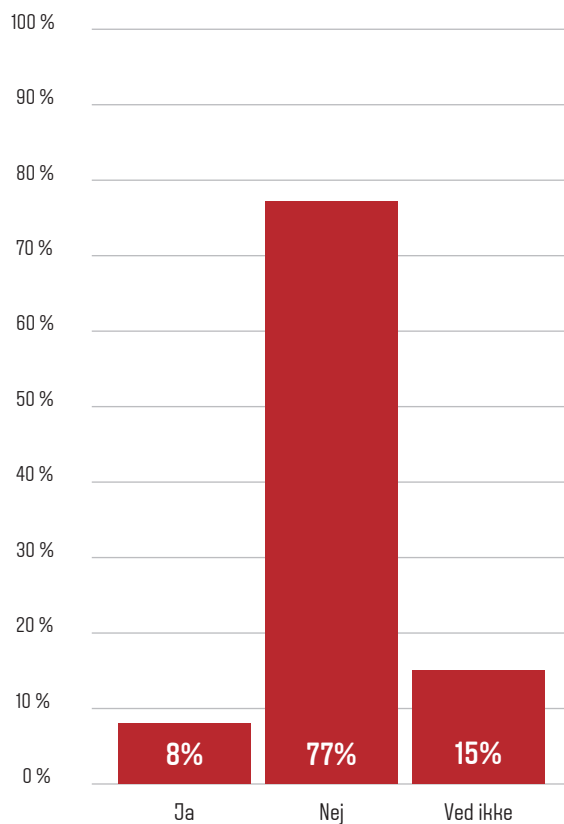
Kommune A, B og C tilbyder eleverne svømmeundervisning én gang om ugen i et år. I Kommune C kan skolerne vælge, om undervisningen skal følge et skoleår eller et kalenderår. Den interviewede skoleleder fra

Kommune C fortæller, at svømmeundervisningen på pågældendes skole følger kalenderåret. Halvdelen af undervisningen finder sted i 4. klasse og den anden halvdel i 5. klasse. Denne model er valgt for at sprede svømmeundervisningen ud over så lang en periode som muligt, ud fra en betragtning om, at der sker en læringsudvikling hos børnene undervejs. Samtidig mener skolelederen, at eleverne får en oplevelse af, at svømmeundervisningen strækker sig over længere tid.

OMSTRUKTURERING AF SVØMMEUNDERVISNINGEN

Størstedelen af kommunerne (77%) har ikke planer om at lægge svømmeundervisningen om, mens seks kommuner (8%) har planer i den retning (jf. figur 2). To af de seks kommuner vil ændre svømmeundervisningen til komprimerede forløb, mens to andre kommuner har planer om ændringer, der giver mest mulig svømmetid i forhold til transporttid - eksempelvis ved at halvere antallet af undervisningsgange. De sidste to kommuner decentraliserer svømmeundervisningen og lader skolerne selv beslutte strukturen for svømmeundervisning.

HAR KOMMUNEN AKTUELLE PLANER OM AT OMSTRUKTURERE SVØMMEUNDERVISNINGEN I DE KOMMENDE ÅR?

FIGUR 2: Kommunale planer om at omstrukturere svømmeundervisning i de kommende år. Det kan eksempelvis handle om ændringer i antallet af svømmelektioner pr. uge, ændringer i den samlede tid eleverne er i vandet pr. lektion, eller ændringer i forhold til hvilke klassetrin, der tilbydes svømmeundervisning, n=74.

Størstedelen af kommunerne tilbyder svømmeundervisning én gang ugentligt i et år.

PÅ HVILKE KLASSETRIN TILBYDES SVØMMEUNDERVISNING?

I størstedelen af kommunerne tilbydes svømmeundervisning i enten 4. eller 5. klasse. Det billede er stort set uændret fra 2012, hvor størstedelen af kommunerne ligeledes angav, at svømmeundervisningen fandt sted i 4. eller 5. klasse (Skovgaard m.fl., 2012). I 17 kommuner (22%) tilbydes svømmeundervisning i 3. klasse,

mens seks kommuner (7%) tilbyder svømmeundervisning i 0., 1. eller 2. klasse (jf. tabel 5).

Svømmeundervisningen i Kommune A, B og C er placeret på forskellige klassetrin (jf. figur 1).

Kommune A tilbød tidligere svømmeundervisningen i 4. og 5. klasse, men undervisningen er nu flyttet til 2. klasse. Det er både indskolingslederen, den kommunale idrætskonsulent og den daglige leder fra svømmeklubben tilfredse med. Ifølge indskolingslederen er svømmeundervisningens placering i 2. klasse bl.a. en fordel i forhold til at indfri målet med svømmeundervisningen:

"Hvis jeg skal kigge på, hvad folkeskolens opgave er i forhold til svømning, så er det jo ikke, at de skal være elitesvømmere, men at de skal lære at kunne redde sig selv - begå sig i vand... ud fra et folkeskoleperspektiv, så synes vi, at det giver rigtig god mening, at [svømmeundervisningen] ligger på den her årgang." (Indskolingsleder, Kommune A)

Den kommunale idrætskonsulent fra Kommune A beskriver, at forældrenes behov for, at børnene modtager svømmeundervisning melder sig tidligere end 4.-5. klasse, hvilket også var en af årsagerne til, at svømmeundervisningen blev rykket til 2. klasse:

PÅ HVILKE KLASSETRIN TILBYDES SVØMMEUNDERVISNING?

	KOMMUNER	PROCENT
0. klasse	1	1%
1. klasse	1	1%
2. klasse	4	5%
3. klasse	17	22%
4. klasse	61	80%
5. klasse	51	67%
6. klasse	5	7%
Andet	7	9%
I alt	76	-

TABEL 5: Klassetrinsplacering af svømmeundervisning. Respondenterne har kunnet vælge flere svarmuligheder, n=76.

"[Forældrene] vil gerne have, at deres børn er fortrolige med vand...når de skal til stranden og på ferie til udlandet på et tidligere tidspunkt, end hvis vi havde det liggende i 4.-5. klasse. Det var simpelthen for sent, var vurderingen." (Idrætskonsulent, Kommune A)

Derudover mener indskolingslederen fra Kommune A, at der er et stort læringspotentiale i, at eleverne har svømmeundervisning i 2. klasse, fordi de ud fra et motorisk perspektiv er parate til det. Indskolingslederen mener også, at færre elever har udviklet usikkerhed overfor vand sammenlignet med ældre elever, og glæder sig mere til at have svømning på skoleskemaet.

Den daglige leder fra svømmeklubben er enig i, at der er fordele ved, at svømmeundervisningen tilbydes i 2. klasse. Eleverne er mindre blufærdige, nemme at støtte samt modtagelige og åbne for at lære noget nyt. Generelt er den daglige leder fra svømmeklubben af den opfattelse, at svømmeundervisningen bør tilbydes til eleverne i indskoling:

"Jo før de kommer i gang med vandet - jo bedre. Så der har ikke været nogen tvivl om, at vi gerne ville sætte det ned til 2. klasse... Jeg synes det er for sent, når man har skolesvømning i 3. og 4. klasse. Hvorfor skal de ikke lære at have med vandet at gøre noget før?" (Daglig leder fra svømmeklubben, Kommune A)

Ifølge den kommunale idrætskonsulent fra Kommune A kan der være en holdning til, at elever i 2. klasse er for små til at have svømmeundervisning, men understreger samtidig, at der vil være udfordringer forbundet med at have svømmeundervisning uanset klassetrin.

En udfordring ved at have svømmeundervisning i 2. klasse er, at det opleves som nødvendigt at transportere eleverne i bus, fordi de ikke er så store. Bustransporten er en dyr omkostning. En anden udfordring kan være, at eleverne skal have hjælp til omklædningen:

"Nu har vi ikke udfordringer med at de skal bade og tage tøj på selv - men det kunne jo være en udfordring. Netop fordi de ikke er så gamle." (Daglig leder fra svømmeklubben, Kommune A).

Indskolings elever får meget ud af svømmeundervisningen i forhold til udvikling af grundfærdigheder og generel vandtilvænning, hvilket er en forudsætning for at lære at svømme.

I Kommune B har eleverne svømmeundervisning i 4. eller 5. klasse og i Kommune C i 3., 4. eller 5. klasse. I Kommune B fandt svømmeundervisningen tidligere sted i 3. klasse, men er nu placeret på ældre klassetrin ud fra en vurdering af, at flere børn lærer at svømme som et resultat af svømmeundervisningen:

"Man har valgt 4. og 5. klasse, fordi det er der du er sikker på, at hovedparten af børnene svømmer 200 meter" (Tidligere skoleleder, Kommune B)

Ifølge den tidligere skoleleder fra Kommune B var det for lille en andel af eleverne i 3. klasse, der blev svømmeduelige. Undervisningen bar i højere grad præg af vandtilvænning end egentlig undervisning.

Rapporten *Nye veje til svømmeundervisning i skolen, Alle skal lære at svømme, Udvikling og Evaluering* beskriver skolesvømningens forløb med elever i 0.-3. klasse. Det anføres, at svømning kan gennemføres på indskolingsniveau med fokus på vandtilvænning og grundfærdigheder. Kun et begrænset antal elever kan efter svømmeforløbene kategoriseres som svømmeduelige ud fra den nordiske definition herpå, der i sin korte

form lyder: at kunne svømme 200 meter uden brug af hjælpemidler. Samtidig er det sådan, at indskolings eleverne får meget ud af undervisningen i forhold til udvikling af grundfærdigheder og generel vandtilvænning, hvilket er en forudsætning for at lære at svømme (Jeppesen m.fl., 2018a).

Ifølge den tidligere skoleleder fra Kommune B er der flere fordele ved at have svømmeundervisning i 4. og 5. klasse fremfor 3. klasse. En af fordelene er, at eleverne er lettere at undervise og kommunikere med om fx vandskræk. De er også hurtige til at klæde om og lettere at transportere til og fra svømmehallen. På den måde effektiviseres undervisningen, så eleverne får så meget tid i vandet som muligt:

"4.-5. klasses børn er nemme at give direktiver og disciplin fordi de kan selv gå ud og stille sig ved bussen" (Tidligere skoleleder, Kommune B)

HVEM UNDERVISER ELEVERNE?

Af tabel 6 ses det, at det i 48 kommuner (63%) er lærere fra den enkelte skole, der står for svømmeundervisningen, mens undervisningen i syv kommuner (9%) varetages af en eller flere kommunale svømmeundervisere. Fire kommuner (5%) angiver en kombination heraf. Tre kommuner uddyber, at kommunalt personale (eksempelvis svømmehallens personale/livredere) i nogle tilfælde står for undervisningen. I seks kommuner (8%) varetages undervisningen fuldt ud af

instruktører fra en svømmeklub, mens yderligere otte kommuner angiver, at instruktører varetager undervisningen i samarbejde med kommunale svømmelærere eller lærere fra skolerne.

Kommune A, B og C har forskellige modeller for underviserne. I kommune A varetages undervisningen af instruktører fra en svømmeklub i samarbejde med pædagoger fra skolerne. I Kommune B er der ansat seks centrale svømmelærere, der i samarbejde med svømmelærere fra skolerne, gennemfører undervisningen for alle kommunens elever. I Kommune C forestås undervisningen af svømmelærere fra de enkelte skoler.

I Kommune A og B er det ikke kun den administrative del af svømmeundervisningen, der er centralt organiseret, men også dele af underviserstaben. På den måde er nogle af underviserne gennemgående i skolesvømningen, hvilket skaber ensartet indhold i undervisningen.

I Kommune A har svømmeklubbens instruktører ansvaret for det faglige indhold og udførelsen af undervisningen, mens pædagogerne har det pædagogiske ansvar og understøtter eleverne i undervisningen. Ifølge den daglige leder fra svømmeklubben er en af fordelene ved at lade en svømmeklub varetage undervisningen, at eleverne modtager effektiv undervisning med højt svømmefagligt niveau. Klubbens instruktører har gennemført svømmerelaterede kurser og har dermed en stor faglighed indenfor området. Indskolingslederen er enig i, at svømmeklubbens instruktø-

HVOR ER SVØMMEUNDERVISERNE ANSAT/TILKNYTTET?

	KOMMUNER	PROCENT
Skolens egne lærere	48	63%
Skolens egne lærere sammen med kommunale svømmelærere	4	5%
Kommunale svømmelærere	7	9%
Instruktører fra en svømmeklub	6	8%
Kommunale svømmelærere med instruktører fra svømmeklub	1	1%
Skolernes egne lærere og instruktører fra svømmeklub	7	9%
Ved ikke	3	4%
I alt	76	100%

TABEL 6: Hvor er svømmeunderviserne ansat/tilknyttet? Respondenterne har kunne vælge flere svarmuligheder, n=76

rer har stor faglig viden som skolerne ikke råder over internt:

"Svømmeinstruktørerne kan det svømmefaglige på et andet niveau, end vi kan, fordi det er deres metier. Så kan vi fokusere på pædagogikken. Det er noget af det vi synes er rigtigt rart i den her opsætning, i stedet for at vi skulle prøve at uddanne en masse pædagoger til at være svømmeinstruktører. For under alle omstændigheder ville det være en meget lille del af deres arbejde at skulle have svømning". (Indskolingsleder, Kommune A)

Ifølge indskolingslederen fra Kommune A spiller pædagogerne en vigtig rolle i undervisningen i forhold til at understøtte elevernes læring. Pædagogerne er de rette til denne rolle, fordi de kender eleverne, og fordi eleverne er trygge ved dem:

"Pædagogerne skal sørge for, at børnene har en god oplevelse, når de er til svømning. At hjælpe dem til at kunne lære at svømme...Så derfor er det vigtigt, at det er nogle pædagoger, der er tæt på børnene, som er med dem og som kender dem og dynamikkerne mellem børnene og kender børnenes reaktionsmønstre. Det er svært at have, hvis man er en svømmelærer, der ser dem en gang om ugen." (Indskolingsleder, Kommune A).

På nogle skoler deltager de samme pædagoger i svømmeundervisningen år efter år, mens der på andre skoler er større udskiftning. Fordelen ved, at de samme pædagoger deltager i svømmeundervisningen er, at pædagogerne bliver rutinerede i rollen som svømme-pædagog. Omvendt er fordelen ved at bruge de pædagoger, der fx følger årgangen, at de kender børnene særligt godt, og dermed bedre kan støtte dem i undervisningssituationen. Generelt er der stor tilfredshed med pædagogernes rolle i svømmeundervisningen, og den måde de supplerer svømmeklubbens instruktører. Ikke alle pædagoger synes dog lige godt om rollen som svømme-pædagog:

"I de første år havde vi nogen skoler, hvor det var svært at finde pædagoger, som var helt med på det her med at skulle med i vandet. Det havde vi nogen diskussioner om... Er det noget man kan pålægge en medarbejder?" (Indskolingsleder, Kommune A)

Indskolingslederen fra Kommune A har erfaret, at det er vigtigt, at skolelederne gør det tydeligt overfor pædagogerne, hvilke forventninger der er til dem i svømmeundervisningen. Hvert år inden sæsonstart deltager svømmeklubbens instruktører og pædagoger i et kursus, hvilket har en god effekt i forhold til at afstemme forventningerne til både instruktørerne og pædagogerne.

I Kommune B planlægger, udvikler og evaluerer de seks centrale, kommunale svømmelærere undervisningen. De udarbejder en årsplan, som danner udgangspunkt for svømmeundervisningens indhold. Formålet er at sikre ensartet undervisning af høj kvalitet. Én kommunal svømmelærer og to svømmelærere fra den pågældende skole forestår i fællesskab undervisningen af to klasser. Eleverne inddeles i tre hold som fordeles mellem de tre svømmelærere, som hver planlægger undervisningen for deres respektive hold med udgangspunkt i den fælles årsplan. Der lægges vægt på, at det er en fælles opgave at gennemføre undervisningen.

De kommunale svømmelærere er enten ansat på enkelte skoler eller hos den skole, der administrerer svømmeundervisningen. Nogle af svømmelærerne har fuld tid i svømmehallen, mens andre også underviser i andre fag. Endelig er der også nogle svømmelærere, der har et andet job ved siden af deltidsjobbet som svømmelærer. Den kommunale svømmelærer fra Kommune B fremhæver, at fordelene ved de kommunale svømmelærere er, at det sikres, at alle elever kan forvente den samme kvalitet i svømmeundervisningen:

"[Fordelen] er at sikre en kontinuitet og homogenitet i, hvad der foregår. Det, at vi bestræber os på, at det er det samme, der foregår i de forskellige haller på samme måde." (Kommunal svømmelærer, Kommune B)

En anden fordel ved de kommunale svømmelærere er, at de går igen år efter år og dermed kan opbygge en kontakt til svømmehallens personale, hvilket kan lette samarbejdet:

"Jeg oplever ingen ulemper ved at have centralt ansatte svømmelærere. Tværtimod ser jeg det kun som en fordel... Vi har en samarbejdsforpligtelse med badevæsenet og deres personale. Vi kender hinanden og ved hvad hinanden står for... Det ville være svært, hvis der hele tiden kom nye til, som ikke kendte arbejdsgangen." (Kommunal svømmelærer, Kommune B)

I modsætning til Kommune A og B er der i Kommune C ingen gennemgående undervisere. Svømmeundervisningen forestås af lærere fra de enkelte skoler. Skolernes svømmelærere har både det faglige, pædagogiske og sikkerhedsmæssige ansvar i forbindelse med undervisningen. De enkelte skoleledere er ansvarlige for at ansætte svømmelærere på lige fod med andre faglærere. Ifølge den kommunale medarbejder fra Kommune C kan det være en fordel, at kommunen ikke blander sig i undervisningens indhold, da det giver skolerne større frihed:

"Nu går vi heller ikke ind og blander os i svømmeundervisningen. Det er måske det, der gør, at det fungerer. Vi stiller krav til sikkerheden og hvis de opfylder den, så har de jo også en frihed. Det skal selvfølgelig foregå rigtigt - og det gør det også." (Kommunal medarbejder, Kommune C)

HVILKE KRAV STILLER KOMMUNERNE TIL UNDERVISERNE OG SIKKERHEDEN?

Af tabel 7 fremgår det, at 57 kommuner (75%) kræver, at mindst én af de tilstedeværende undervisere har en gyldig bassinlivredderprøve eller en anden form for sikkerhedskursus. Mange kommuner uddyber, at de har udviklet deres eget sikkerhedskursus eller prøve, som svømmeunderviserne skal gennemføre. I 50 kommuner (66%) er det et krav, at alle eller nogle undervisere er uddannet svømmelærere. Enkelte kommuner uddyber, at lærerne helst skal være uddannet svømmelærere, men at det også kan være lærere, der har tilsvarende kvalifikationer og undervisningskompetence. Af de seks kommuner, der har angivet *andet* beskriver flere, at svømmehallerne i nogle tilfælde selv stiller livreddere til rådighed, eller at der er mulighed for at tilkøbe en kommunal livredder.

Der er forskellige krav til svømmeunderviserne i Kommune A, B og C. I Kommune A er svømmeklubben ansvarlig for at ansætte og uddanne instruktørerne. Ifølge indskolingslederen fra Kommune A kræver det tillid at overlade ansættelse og uddannelse af instruktørerne til svømmeklubben, da det betyder, at skolerne skal overlade eleverne til undervisere de ikke selv har ansat, og som ikke nødvendigvis er pædagogisk- eller didaktisk uddannede. Indskolingslederen fra Kommune A mener dog, at ansvarsfordelingen er optimal, fordi svømmeklubben har den daglige kontakt med in-

struktørerne og ved hvilke kvalifikationer, det kræver at undervise i skolesvømning.

I Kommune A skal instruktørerne have gennemgået Svømningens Grunduddannelse¹ og gerne have tre års erfaring som svømmeinstruktør. Derudover afholder den daglige leder fra svømmeklubben kurser for underviserne. Svømmeklubben sætter yderligere krav til, at instruktørerne har en gyldig bassinlivredderprøve, selvom det er svømmehallens faste personale, der har det livreddende ansvar i undervisningssituationen.

Den daglige leder fra svømmeklubben har ikke haft udfordringer med at finde instruktører til at varetage opgaven med skolesvømning. Ambitionen var ifølge indskolingslederen, at svømmeklubben skulle fastholde de samme instruktører. Men erfaringerne viser, at jobbet som svømmeinstruktør ofte tiltrækker studerende, hvilket har været årsag til en del udskiftning af instruktørerne. Så længe instruktørerne er velkvalificerede, mener indskolingslederen dog ikke, at udskiftningen af instruktørerne er et problem.

I Kommune B og C er det et krav, at underviserne er uddannet svømmelærer og har bestået et sikkerhedskursus. I Kommune B er svømmehallernes personale tilstede samtidig med undervisningen og har det sikkerhedsmæssige ansvar. Ifølge skolelederen fra Kom-

HVILKE FORMELLE KRAV ER DER TIL SVØMMEUNDERVISERNES UDDANNELSE?

	KOMMUNER	PROCENT
Uddannet lærer	16	21%
Uddannet idrætslærer	8	11%
Uddannet svømmelærer	50	66%
Uddannet pædagog	2	3%
Cyldig Bassinlivredderprøve eller anden form for sikkerhedskursus	57	75%
Andet	6	8%
Der er ingen formelle krav til svømmeundervisernes uddannelse	5	7%
Ved ikke	5	7%
I alt	76	-

TABEL 7: Formelle krav til svømmeundervisernes uddannelse. Respondenterne har kunne vælge flere svarkategorier, n=76.

ER DET EN UDFORDRING AT REKRUTTERE KVALIFICEREDE SVØMMEUNDERVISERE?

	KOMMUNER	PROCENT
slet ikke	20	27%
i lav grad	24	32%
i nogen grad	13	17%
i høj grad	1	1%
i meget høj grad	0	0%
Ved ikke	17	23%
I alt	75	100%

TABEL 8: Udfordringer i forhold til at rekruttere kvalificerede svømmeundervisere, n=75

ER DET EN UDFORDRING AT EFTERLEVE SIKKERHEDSKRAV I RELATION TIL SKOLESVØMNING?

	KOMMUNER	PROCENT
slet ikke	36	48%
i lav grad	22	29%
i nogen grad	6	8%
i høj grad	2	3%
i meget høj grad	0	0%
Ved ikke	9	12%
I alt	75	100%

TABEL 9: Sikkerhedskrav og skolesvømning, n=75.

mune B er der altid kvalificerede ansøgere til stillingerne som kommunal svømmelærer, og skolelederen oplever derfor ikke rekruttering som et problem. Skolelederen fra Kommune B beskriver, at en udfordring for fremtidens undervisning kan være, at der uddannes for få svømmelærere.

44 kommuner (59%) oplever *slet ikke* eller *i lav grad*, at det er en udfordring at rekruttere kvalificerede svømmeundervisere. 13 kommuner (17%) oplever, at det *i nogen grad* er en udfordring mens kun én kommune (1%) oplever, at det *i høj grad* er en udfordring (jf. tabel 8).

Af tabel 9 ses det, at kommunerne generelt ikke oplever, at det er vanskeligt at leve op til sikkerhedskravene. Næsten halvdelen af kommunerne (48%) angiver, at det ikke er et problem at leve op til sikkerhedskravene, og yderligere 22 kommuner (29%) angiver, at det kun i lav grad er en udfordring. Ingen kommuner angiver, at det i meget høj grad er en udfordring at efterleve sikkerhedskravene, mens to kommuner giver udtryk for, at det i høj grad er en udfordring (jf. tabel 9).

HVOR FOREGÅR SVØMME- UNDERVISNINGEN OG HVORDAN KOMMER ELEVERNE DERHEN?

I 66 kommuner (87%) finder svømmeundervisningen sted i en svømmehal (jf. tabel 10). I to kommuner (3%) foregår svømmeundervisningen udelukkende ved hav, sø eller i et friluftsbad. I syv kommuner (9%) foregår svømmeundervisningen i en svømmehal og udendørs. Det betyder enten, at nogle skoler tilbyder svømmeundervisning i en svømmehal, mens andre tilbyder svømmeundervisning udendørs, eller at skolerne har svømmeundervisning både udendørs og indendørs. Et eksempel herpå er Kommune A, hvor svømmeunder-

visningen primært finder sted i en svømmehal. En uge af svømmeundervisningen er dog flyttet til stranden for at give børnene kendskab til svømning i åbent vand. Der kan læses mere om udendørs svømmeundervisning i rapporten *Nye veje til svømmeundervisning i skolen, Alle skal lære at svømme, Åbent Vand* (Junggren m.fl., 2018a).

Af de 76 kommuner, der har besvaret spørgsmålet, angiver fem kommuner desuden, at nogle skoler har undervisning i en svømmehal i en anden kommune.

HVOR FOREGÅR SVØMMEUNDERVISNINGEN?

	KOMMUNER	PROCENT
I en svømmehal	66	87%
Udendørs i hav, sø eller friluftsbad	2	3%
I en svømmehal og/eller udendørs i hav, sø eller friluftsbad	7	9%
Ved ikke	1	1%
I alt	76	100%

TABEL 10: Hvor foregår svømmeundervisningen? Respondenterne har kunnet vælge flere svarmuligheder, n=76.

HALLEJE

45 kommuner (60%) oplever *slet ikke* eller kun *i lav grad* at det er en udfordring at få ledige haltider. Fire kommuner (5%) oplever, at det *i høj grad* eller *meget høj grad* er en udfordring (jf. tabel 11). På samme måde oplever størstedelen af kommunerne (68%), at udgifter til halleje *slet ikke* eller kun *i lav grad* er en udfordring i forhold til at tilbyde svømmeundervisning. Syv kommuner (10%) oplever *i høj grad* eller *meget høj grad* dette som en udfordring (jf. tabel 11).

ER DER UDFORDRINGER I FORHOLD TIL HALTID OG HALLEJE?

	Er det en udfordring at få en ledig haltid?		Er udgifter til halleje en udfordring?	
	KOMMUNER	PROCENT	KOMMUNER	PROCENT
Slet ikke	27	36%	34	45%
I lav grad	18	24%	17	23%
I nogen grad	16	21%	5	7%
I høj grad	3	4%	5	7%
I meget høj grad	1	1%	2	3%
Ved ikke	10	13%	12	16%
I alt	75	100%	75	100%

TABEL 11: Haltid og halleje, n=75.

TRANSPORT

Omkring halvdelen af kommunerne (47%) angiver, at transporttiden *slet ikke* eller *i lav grad* er en udfordring i forhold til at tilbyde eleverne svømmeundervisning. Ni kommuner (12%) oplever *i høj grad* eller *i meget høj grad* dette som en udfordring (jf. tabel 12). 29 kommu-

ner (39%) angiver, at udgifter til transport *slet ikke* er en udfordring i forhold til at tilbyde alle kommunens elever svømmeundervisning. 12 kommuner (16%) oplever, at udgifter til transport *i høj grad* eller *i meget høj grad* udgør en udfordring. Yderligere 11 kommuner (15%) angiver, at udgifter til transport *i nogen grad* udfordrer (jf. tabel 12).

Eleverne i kommune A, B og C transporteres i busser, på nær eleverne fra en enkelt skole, der går til og fra svømmehallen. Kommune A beskriver, at en af grundene til at kommunen lykkes med svømmeundervisningen er, at skolerne og svømmehallen, hvor undervisningen finder sted, er geografisk tæt på hinanden. I kommunen har ingen af skolerne mere end fem minutters buskørsel til svømmehallen, hvilket gør det let at transportere eleverne. Samtidig ser indskolingslederen fra Kommune A en mulighed i at anvende bustransporten som en del af det pædagogiske arbejde, hvilket gør bustransporten mere acceptabel:

"Der er en af mine pædagoger der siger: "Jeg er bare så vild med de 10 minutter i bus... hvor tit er det lige man har 10 minutter, til at sidde ved siden af et barn og snakke én til én". Og så tænkte jeg – gud ja!" (Indskolingsleder, Kommune A).

ER LANG TRANSPORTTID OG UDGIFTER TIL TRANSPORT EN UDFORDRING?

	Udgør lang transporttid i forhold til den effektive tid i vand en udfordring i forhold til at tilbyde alle elever svømmeundervisning i vand?		Udgør udgifter til transport en udfordring i forhold til at tilbyde alle elever svømmeundervisning i vand?	
	KOMMUNER	PROCENT	KOMMUNER	PROCENT
Slet ikke	15	20%	29	39%
I lav grad	20	27%	10	13%
I nogen grad	18	24%	11	15%
I høj grad	7	9%	7	9%
I meget høj grad	2	3%	5	7%
Ved ikke	13	17%	13	17%
I alt	75	100%	75	100%

TABEL 12: Transporttid og -udgifter, n=75

UNDERSØGELSENS RESULTATER – I PUNKTFORM

- 79% af kommunerne tilbyder alle elever svømmeundervisning i løbet af deres grundskoleforløb. I 5% af kommunerne tilbyder ingen skoler svømmeundervisning. Den samlede økonomiske omkostning og transporttid angives som primære årsager til ikke at tilbyde skolesvømning.
- I hver tredje kommune er skolesvømningen decentralt organiseret, således at de enkelte skoler har ansvaret for svømmeundervisningens planlægning og udførelse samt afholdelse af udgifter til transport og halleje. I 2012 var svømmeundervisningen decentralt organiseret i godt to ud af ti kommuner.
- Den mest udbredte form på skolesvømningen er én ugentlig undervisningsgang i et år. Næsten halvdelen af kommunerne betjener sig af den.
- I størstedelen af kommunerne tilbydes svømmeundervisning i 4. eller 5. klasse, hvilket er uændret fra 2012.
- 18% af kommunerne samarbejder med en svømmeklub omkring skolesvømningen og yderligere 22% af kommunerne kan se en mulighed i at lade en svømmeklub varetage skolesvømningen. Det er en tydelig stigning i forhold til 2012.
- I 61% af kommunerne er det skolernes egne lærere, der alene står for svømmeundervisningen. To ud af tre kommuner kræver, at underviseren har en svømmelærereksamen, og de fleste kommuner oplever ikke udfordringer med at rekruttere kvalificerede undervisere.
- 12% af kommunerne gør brug af udendørs faciliteter og nogle kommuner har planer om at omstrukturere undervisningen for at nedsætte transporttiden. Lang transporttid og udgifter til transport opleves, på tværs af kommunerne, som de største udfordringer, i forhold til at kunne tilbyde alle elever svømmeundervisning.

UNDERSØGELSENS METODER

LANDSDÆKKENDE SPØRGESKEMAUNDERSØGELSE

Svarprocent og repræsentativitet

Spørgeskemaet er udsendt til en identificeret kontaktperson i hver af de 94 deltagende kommuner. Fire kommuner ønskede ikke at få tilsendt spørgeskemaet. Ud af de 94 kommuner har 81 besvaret spørgeskemaet. Undersøgelsen opnår på den baggrund en svarprocent på 86%. Ud af de 81 kommuner har tre kommuner besvaret nogle af spørgsmålene mens de resterende 78 kommuner har besvaret det fulde skema (jf. tabel 13). I undersøgelsen fra 2012 afgav 87 kommuner svar. 72

	KOMMUNER	PROCENT
Besvaret hele spørgeskemaet	78	80%
Delvist besvaret spørgeskemaet	3	3%
Ønskede ikke at få tilsendt spørgeskemaet	4	4%
Har undladt at besvare spørgeskemaet	13	13%
I alt	98	100%

TABEL 13: Svarprocent for spørgeskemaundersøgelsen

kommuner besvarede spørgeskemaet mens 15 kommuner angav, at svømmeundervisningen var decentralt organiseret. Disse kommuner besvarede ikke yderligere spørgsmål (Skovgaard et al, 2012).

Af tabel 14 ses svarprocenten fordelt på regioner. Denne opgørelse er foretaget for at få indblik i, om nogle regioner er over- eller underrepræsenteret i forhold til andre. Alle regioner har tilnærmelsesvis en svarprocent svarende til den samlede svarprocent på 86%. Region Sjælland har den laveste svarprocent med 71% mens Region Nordjylland har den højeste med 100%.

	ANTAL BE SVARELER	PROCENT AF REGIONEN	PROCENT AF SAMLET UNDERSØGELSE
Region Nordjylland	11	100%	14%
Region Midtjylland	17	89 %	21%
Region Syddanmark	19	86%	24%
Region Sjælland	12	71%	15%
Region Hovedstaden	22	76%	27%
I alt	81	-	100%

TABEL 14: Svarprocent fordelt på regioner.

Spørgeskemaet blev udformet med udgangspunkt i undersøgelsen *Svømning i den danske folkeskole* (Skovgaard m.fl., 2012). Alle danske kommuner blev indledningsvis telefonisk kontaktede med henblik på at udpege en kommunal respondent med viden om skolesvømningens område. De identificerede respondenter blev efterfølgende kontaktede og fik tilsendt et link til spørgeskemaet via mail. I de kommuner, hvor ansvaret for organisering og udførelse af svømmeundervisningen er decentralt placeret hos den enkelte skole, var det vanskeligt at finde frem til en respondent, der var i stand til at besvare spørgeskemaet. I de tilfælde blev respondenterne opfordret til at besvare de spørgsmål, som de var i stand til. Svarmuligheden *ved ikke* var tilføjet de fleste spørgsmål for at tilgodese de kommuner, hvor ansvaret for svømmeundervisningen er decentralt placeret, og hvor respondenterne derfor ikke nødvendigvis var i stand til at besvare alle spørgsmål. Muligheden for at benytte svarkategorien *ved ikke* er anvendt i relativt mange tilfælde.

Forud for udsendelsen blev spørgeskemaet pilottestet af i alt ni respondenter med forskelligt kendskab til folkeskoleområdet og svømmeundervisning i folkeskolen. Formålet hermed var at identificere og rette

fejl og mangler i spørgeskemaets konstruktion og indhold. Der blev udsendt to rykkere med syv dages mellemrum til de kommuner, der manglede at besvare spørgeskemaet.

Anvendelse af resultater fra spørgeskema

I rapporten præsenteres resultater fra spørgeskemaundersøgelsen via tabeller og figurer. I den forbindelse er det oplyst, hvor mange respondenter, der har besvaret de enkelte spørgsmål. De 81 kommuner, som har besvaret spørgeskemaet, har ikke besvaret de samme spørgsmål. Kommuner hvor 1) alle eller nogle af kommunens folkeskoler tilbyder svømmeundervisning og 2) ingen af kommunens folkeskoler tilbyder svømmeundervisning har besvaret forskellige spørgsmål. Derfor varierer det, hvor mange kommuner, der har besvaret de enkelte spørgsmål. Respondenterne har ved nogle spørgsmål haft mulighed for at vælge flere svarkategorier. Eksempelvis, hvis skolerne i en kommune strukturerer svømmeundervisningen på forskellige måder.

SEMISTRUKTUREREDE INTERVIEWS

For at få indblik i, hvilke overvejelser, der ligger til grund for forskellige måder at organisere svømmeun-

dervisning, blev der foretaget semistrukturerede interviews med skoleledere, konsulenter og svømmelærere fra tre udvalgte kommunerne. Forud for interviews med pågældende blev der indhentet samtykke.

De tre kommuner blev udvalgt på baggrund af følgende kriterier:

- Samtlige folkeskoleelever i kommunen modtager på et tidspunkt i deres skoleforløb svømmeundervisning.
- Kommunen gør det administrativt let for skolerne at tilbyde svømmeundervisning, eksempelvis ved at organisere bustransport og halleje.
- Der har ikke været foretaget store ændringer på skolesvømmningsområdet indenfor de sidste tre år.
- Kommunerne varierer i størrelse, beliggenhed og indbyggertal.
- Kommunerne organiserer svømmeundervisningen på forskellige måder.

Kommunerne blev efterfølgende kontaktet med henblik på at finde frem til relevante interviewpersoner.

I Kommune A og B blev der foretaget interviews med tre respondenter, mens der i Kommune C blev fore-

taget interviews med to. Interviewene varede mellem 25 og 55 minutter.

Kommune A	KOMMUNE B	KOMMUNE C
<ol style="list-style-type: none"> 1. Kommunal idrætskonsulent 2. Indskolingsleder fra en af kommunens folkeskoler 3. Daglig leder af skolesvømmningen, ansat af svømmeklubben. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Central svømmelærer 2. Skoleleder fra en af kommunens folkeskoler 3. Pensioneret skoleleder 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kommunal medarbejder 2. Skoleleder fra en af kommunernes folkeskoler

FIGUR 3: Interviewpersoner i de tre udvalgte kommuner.

Anvendelse af citater fra interviews

Nogle af de anvendte citater er justeret for at øge læsevenligheden. Indholdssiden er uforandret. Visse steder er der indsat en klamme fx "[Underviseren]". Dette for at markere citatord, der fx er sat ind i anden rækkefølge end oprindeligt – igen for at sikre læsevenlighed. Ligeledes er der nogle steder anført "...". Dette angiver, at dele af et sammenhængende citat er udeladt. Det er typisk gjort for at holde citater på rimelig længde.

REFERENCER

Jeppesen, L. S., Larsen, L. R., Junggren, S. E., Kock, S., Lüders, K., Skovgaard, T. (2018a) Nye veje til svømmeundervisning i skolen, Alle skal lære at svømme, Udvikling og evaluering, Dansk Svømmeunion og Trygfonden.

Jeppesen, L. S., Christiansen, L. B. & Skovgaard, T. (2018b) Nye veje til svømmeundervisning i skolen, Alle skal lære at svømme, Komprimerede skolesvømningforløb, Dansk Svømmeunion og Trygfonden.

Junggren, S. E., Jeppesen, L. S., Larsen, L. R., Lüders, K. & Skovgaard, T. (2018a) Nye veje til svømmeundervisning i skolen, Alle skal lære at svømme, Åbent vand, Dansk Svømmeunion og Trygfonden.

Junggren, S. E., Jeppesen, L. S., Rasmussen, J. K., Larsen, L. R., Lüders, K. & Skovgaard, T. (2018b) Nye veje til svømmeundervisning i skolen, Alle skal lære at svømme, Partnerskaber om svømning, Dansk Svømmeunion og Trygfonden.

Skovgaard, T., Lüders, K., von Seelen, J., Jensen, M. M., Ibsen, B., Nielsen, C. D. Svømning i den danske folkeskole, [2012] Skovgaard & Marling, T. (2012) Svømning i den danske folkeskole, Syddansk Universitet, Institut for Idræt og Biomekanik.

Undervisningsministeriet (u. å.), Idræt, færdigheds- og vidensmål (efter 5. klasse trin). Lokaliseret d. 06.12.18 på: <https://www.emu.dk/sites/default/files/Fælles%20Mål%20for%20faget%20idræt.pdf>

NOTER

- 1 Svømningens Grunduddannelse er et uddannelsesforløb på 56 timer, udarbejdet af Dansk Svømmeunion og DGI Svømning. Uddannelsen henvender sig til instruktører der underviser børn og voksne i svømning og vandaktiviteter.
- 2 Fælles Mål er nationale mål for, hvad folkeskoleelever skal lære i skolens fag. "Fælles Mål består af fagformål, kompetencemål og underliggende færdigheds- og vidensområder samt vejledende færdigheds- og vidensmål". Vandaktiviteter er et obligatorisk arbejdsområde i idrætsundervisningen i 3.-5. klasse, hvortil der er knyttet en række vejledende færdigheds- og vidensmål.
Lokaliseret d. 13.12.18 på <https://uvm.dk/folkeskolen/fag-timetale-og-overgange/faelles-maal/om-faelles-maal> og <https://www.emu.dk/sites/default/files/Idræt%20-%20januar%202016.pdf>
- 3 I læseplanen for faget idræt er det anført, at elever i 3.-5. klasse skal arbejde med vandaktiviteter der "fokuserer på elevernes kendskab til at sikre sig selv, selvredning og bjærgning i og på vand" lokaliseret d. 19.12.18 på https://www.emu.dk/sites/default/files/Læseplan%20for%20faget%20idræt_0.pdf
- 3 Om Den åbne skole hedder det bl.a. at "Skolerne skal åbne sig overfor det omgivende samfund. Det skal skolen gøre ved at arbejde sammen med lokale organisationer som for eksempel idrætsforeninger, musik- og billedskoler eller ungdomsskolen". Lokaliseret d. 04.12.18 på <https://uvm.dk/folkeskolen/laering-og-laeringsmiljoe/den-aabne-skole>

RAPPORTSERIE
Nye veje til svømning i skolen

ALLE SKAL LÆRE AT SVØMME

Udvikling og evaluering
Den korte version
Eksperimentarium
Multisvøm
Technosvøm
Åbent Vand
Partnerskaber om svømning
Svømmeduelighed og elevernes oplevelse af læring
Komprimerede skolesvømningforløb
Materialesamling: Multisvøm og Eksperimentarium
Status på svømmeundervisning i folkeskolen

Tilgængelig på allesvømmer.dk

TrykFonden

danmark
skoleidræt

